

DIÀLEG INSTANTANI

Rubén Rubio Barrera

Enginyer informàtic i graduat en filosofia. Professor associat a la UAB

Amb l'expansió d'Internet als inicis dels anys 2000 els sistemes de missatgeria instantània van prendre rellevància en la manera en què hom es comunicava, però, amb l'aparició de dispositius mòbils, això ha anat un pas més enllà: ara els xats ja no es donen en un espai físic i temporal concret, com quan calia ser davant d'un ordinador, sinó que han desbordat el seu àmbit i ocupen la nostra quotidianitat; ja no tenen un inici i un final determinats, han perdut la seva acotació: podem comunicar-nos mentre passegem pel carrer, fem la compra o veiem una pel·lícula; la missatgeria instantània ha passat a ser constant, les converses són permanents. I, això no obstant, en sorgeix necessàriament un dubte: és possible tenir un *veritable diàleg mitjançant un sistema de missatgeria instantània*?

Abans de capbussar-nos en l'intent de resposta d'aquesta pregunta, cal intentar comprendre què vol dir *diàleg*, un mot sobre emprat en l'actualitat, sobretot en l'àmbit polític, cosa que, com tota paraula o expressió que repetim moltes vegades, ens fa oblidar el seu veritable sentit. Com ja explicava Plató al *Cràtil* (Platón, 2010: 418a-b), amb l'evolució de les llengües, les paraules varien en diverses lletres respecte a la seva forma original, de manera que aquest origen es perd. Això és precisament el que ens succeeix en català amb el mot *diàleg*, que és un mot que prové del grec clàssic, *διάλογος*, dia-logos que, etimològicament vol dir *transmissió del logos o a través del logos* (Corominas, 1987: 212).

No ens ha d'estranyar aleshores que Plató escrigués diàlegs, ja que s'adona del caràcter obert que té el llenguatge, de la transmissió de coneixement que en suposa (Ferrater Mora, 1964 pàg. 450). El diàleg és sempre obert, imprevisible, sense un punt fixat d'arribada, perquè el llenguatge és una realitat oberta. La conversa, si és autèntica, ha de ser oberta, però això no vol dir que qualsevol conclusió sigui bona, el diàleg té les seves pròpies normes, la seva pròpia dinàmica, la seva pròpia força. El veritable diàleg no és el que va en una única direcció, el veritable diàleg obre possibilitats pel sí i pel no i, en cas que no sigui així, no és diàleg. La grandesa d'un diàleg és que les raons del sí i les raons del no tenen la mateixa força. És des d'aquest sentit platònic del mot *diàleg que ens fem la pregunta sobre la seva possibilitat als xats*.

Ara bé, pot considerar-se una conversa de missatgeria instantània com un diàleg? No estaria més a prop de ser un text escrit, en tant que la seva forma és majoritàriament —però no únicament i estricta— escrita? Els textos escrits, en qualsevol de les seves formes, tenen una cadència i una forma diferents de la de l'oralitat, mentre que els xats intenten reproduir el parlar, però per escrit i a distància. Tampoc el destinatari és el mateix: els missatges d'un xat sempre s'adrecen a un interlocutor —o interlocutors— individual concret, i dins d'un espai temporal determinat, mentre que això no és així en un text escrit, on no hi ha destinataris individuals, i tampoc no

XATS

DIÀLEG

INSTANTANI

És possible tenir un veritable diàleg mitjançant un sistema de missatgeria instantània?

hi ha una referència concreta a un espai temporal determinat: no en va, continuem llegint textos d'èpoques pretèrites com si estiguessin adreçats a nosaltres. Cas a part són les epístoles, però sembla evident que l'equivalent digital d'aquest gènere escrit serien els missatges de correu electrònic, no pas els xats.

Els xats, per tant, no poden equiparar-se pròpiament als textos escrits, ja que la seva forma, destinatari i temporalitat són diferents, malgrat que el mitjà sigui el mateix. Ara bé, és aquesta diferència suficient per dir que els xats són un diàleg i que es poden equiparar amb una conversa oral? Hom diria que no, perquè als xats hi manca el silenci.

El silenci és important pel diàleg, segons explica Heidegger a *De camino al habla* (Heidegger, 1990: 225-241), perquè és la condició de possibilitat del «Parlar»: el «Parlar» no és la mera articulació de sons —hom pot parlar sense aturador i no dir res i, en canvi, pot callar i dir molt—, sinó que és un «Dir» que mostra alguna cosa de manera pròpia. Però, per poder «Dir», sempre cal partir des d'un «Ecoltar» l'altre, és un pas previ inicial. I aquest «Ecoltar» només s'aconsegueix des del silenci. El que explica Heidegger, aleshores, és que el silenci és el punt de partida de tot diàleg. I, a més a més, el silenci és també una part fonamental de tot «Parlar» *veritable*: són molts els casos en què el silenci és més important pel diàleg que no pas els mots: en el traspàs d'un ésser estimat d'un amic, en la ira, en la ignorància...

Tornant a la nostra qüestió, veiem que el silenci no pot estar present als xats perquè aquests no són *immediats*, en tant que sempre hi ha un dispositiu que fa de mitjancer entre els parlants, no hi ha una relació directa entre els qui parlen. L'existència d'aquesta mediació fa impossible fàcticament el silenci: en un xat no som amos del nostre silenci perquè l'altre sempre el rep mediat. Per exemple, podria succeir que hi hagués un problema tècnic que impedís la recepció del missatge, o que l'altre s'hagués adormit o fos a la dutxa; en conseqüència, es perdria la intencionalitat del meu silenci, que seria simplement una reacció més dins de xat o que, fins i tot, podria no percebre's.

És cert que moltes aplicacions de missatgeria instantània inclouen notificacions de recepció i de lectura dels missatges, però això no és cap garantia, ja que el que fan aquestes aplicacions és simplement informar que el missatge s'ha dut a la vista, però no poden assegurar la seva lectura: pot ser que una altra persona hagi obert el missatge, o que vagi caminant pel carrer, l'obri i el tanqui immediatament. Les aplicacions tampoc no garanteixen la comprensió del missatge per part del receptor.

Veiem, per tant, que el silenci, que és la condició de possibilitat del parlar segons explica Heidegger, en la missatgeria

instantània no és més que una reacció més com ho podria ser una emoticona o, potser, un problema tècnic; el silenci, per tant, ja no ho és.

En conclusió, les converses de missatgeria instantània no poden ser el que hem definit com a *veritable diàleg*, perquè no hi pot haver en elles silenci i, en conseqüència, no permeten anar enllà d'un mateix, no permeten anar a la cosa com sí que ho permet un diàleg oral. Això no vol dir que hàgim de renegar dels xats i deixar d'utilitzar-los, ja que no deixen de ser útils per comunicar-se, però no hem d'esperar trobar-hi diàleg, no hem d'esperar obtenir-ne una veritable dialèctica.

Bibliografia

- ANDRÉS, R. (2010). "De los modos de decir en silencio". A R. ANDRÉS, *No sufrir compañía. Escritos místicos sobre el silencio*. Barcelona: Acanalado, pàg. 11-63.
- COROMINAS, J. (1987). *Breve diccionario etimológico de la lengua castellana*. Madrid: Gredos.
- FERRATER MORA, J. (1964). *Diccionario de filosofía* (Vol. I). Buenos Aires: Editorial Sudamericana.
- HEIDEGGER, M. (1990). "El camino al habla". A M. HEIDEGGER, *De camino al habla*. Barcelona: Ediciones del Serbal-Guitard.
- PLATÓN (2010). "Crátilo". En PLATÓN, *Diálogos*. Madrid: Gredos, pàg. 529-606.

